

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

NGUYỄN THỊ HOA

**CÁI TÔI TÁC GIẢ TRONG NHẬT KÝ
ĐẶNG THÙY TRÂM VÀ MÃI MÃI TUỔI 20
CỦA NGUYỄN VĂN THẠC**

LUẬN VĂN THẠC SĨ NGÔN NGỮ VÀ VĂN HÓA VIỆT NAM

Chuyên ngành: Văn học Việt Nam

Mã số: 60 22 01 21

Người hướng dẫn khoa học: Giáo sư Phong Lê

Thái Nguyên – 2015

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đề tài luận văn khoa học: *Cái tôi tác giả trong Nhật ký Đặng Thùy Trâm và Mãi mãi tuổi hai mươi của Nguyễn Văn Thạc* với các số liệu, kết quả nghiên cứu trong luận văn là trung thực và chưa từng được ai công bố trong bất cứ công trình nào khác, hoàn toàn là công trình nghiên cứu của tôi.

Tác giả luận văn

Nguyễn Thị Hoa

LỜI CẢM ƠN

Để hoàn thành luận văn này tôi xin chân thành cảm ơn :

- Ban Giám hiệu, Ban Chủ nhiệm Khoa Ngữ văn, Khoa Sau đại học trường Đại học Sư Phạm - Đại học Thái Nguyên.

- Các thầy, cô giáo ở Viện Văn học, trường Đại học Sư phạm I Hà Nội, trường Đại học Khoa học xã hội và nhân văn Hà Nội, trường Đại học Sư Phạm Thái Nguyên đã trực tiếp giảng dạy tôi trong suốt khoá học.

Đặc biệt tôi xin được bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc đến Giáo sư Phong Lê, người đã động viên, chỉ bảo và giúp đỡ tôi rất nhiều trong suốt quá trình viết luận văn. Cuối cùng tôi xin chân thành cảm ơn gia đình, bạn bè, đồng nghiệp đã động viên, khích lệ, tạo điều kiện và giúp đỡ tôi trong quá trình học tập và nghiên cứu.

Tác giả luận văn

Nguyễn Thị Hoa

MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN.....	i
LỜI CẢM ƠN	ii
MỤC LỤC.....	iii
PHẦN 1	1
MỞ ĐẦU	1
1. Lý do chọn đề tài	1
2. Lịch sử vấn đề.....	5
3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu	8
3.1. Đối tượng nghiên cứu	8
3.2. Phạm vi nghiên cứu	8
4. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu	8
4.1. Mục đích nghiên cứu	8
4.2. Nhiệm vụ nghiên cứu	9
5. Phương pháp nghiên cứu	9
6. Đóng góp của luận văn	9
7. Cấu trúc của luận văn	10
PHẦN 2: NỘI DUNG.....	11
CHƯƠNG 1: CƠ SỞ LÝ LUẬN. KHÁI QUÁT VỀ HAI TÁC GIẢ VÀ LƯỢC KỂ VỀ HÀNH TRÌNH CỦA HAI CUỐN NHẬT KÝ TRONG HƠN 30 NĂM	11
1.1. Tác giả và cái tôi tác giả trong văn học	11
1.1.1 Tác giả văn học.....	11
1.1.2. Cái tôi tác giả trong văn học.....	12
1.2. Giá trị văn học của hai cuốn nhật ký	16
1.3. Khái quát về hai tác giả, lược kể hành trình hai cuốn nhật ký trong hơn 30 năm	18
1.3.1. Khái quát về hai tác giả	18
1.3.2. Lược kể về hành trình hai cuốn nhật ký	21

CHƯƠNG 2: ĐẶC ĐIỂM CỦA CÁI TÔI TÁC GIẢ TRONG <i>NHẬT KÝ ĐẶNG THÙY TRÂM VÀ MÃI MÃI TUỔI HAI MƯƠI</i> CỦA NGUYỄN VĂN THẠC... 27	
2.1. Cái nhìn yêu đời, lạc quan	27
2.2. Niềm khao khát lý tưởng, ước mơ thực hiện lý tưởng và sự suy tư về đất nước và con người	37
2.3. Những suy tư trăn trở đời thường.....	48
2.4. Bức chân dung tinh thần trung thực và toàn diện về một thế hệ trẻ của Việt Nam trong chiến tranh	53
CHƯƠNG 3: BIỂU HIỆN CỦA CÁI TÔI TÁC GIẢ TRONG <i>NHẬT KÝ ĐẶNG THÙY TRÂM VÀ MÃI MÃI TUỔI HAI MƯƠI</i> CỦA NGUYỄN VĂN THẠC... 59	
3.1. Nhân vật.....	59
3.1.1. Một nữ trí thức tiêu biểu trong tư duy và hành động	60
3.1.2. Một thanh niên khao khát lý tưởng và có hoài bão văn chương	63
3.2. Giọng điệu	66
3.2.1. Giọng thương cảm	67
3.2.2. Giọng thức tỉnh.....	69
3.2.3. Giọng triết lý.....	72
3.2.4. Giọng trữ tình	78
3.2.5. Giọng trăng trời	81
KẾT LUẬN.....	84
THƯ MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	87

PHẦN 1

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

1.1. Năm 2015 là một năm đặc biệt, kỷ niệm 40 năm đại thắng mùa xuân 1975. Chúng ta vẫn luôn tự hào khi nhắc đến ngày độc lập, nhắc đến chiến thắng kẻ thù hung hãn đế quốc Mỹ. Chiến tranh đã lùi vào quá vãng mấy chục năm nay nhưng sức hủy diệt, tàn phá cũng như ấn tượng khủng khiếp mà nó gây ra vẫn còn đọng mãi. Nhắc đến mùa xuân năm 1975 là nhắc đến thắng lợi vẻ vang của dân tộc nhưng đằng sau những vinh quang, thắng lợi ấy chúng ta đã phải trả một giá rất đắt đó là sự hi sinh của một thế hệ những người con ưu tú của dân tộc. Họ đã ra đi “không tiếc đời mình” để chiến đấu bảo vệ Tổ quốc.

Được sống trong hòa bình, độc lập, được kế thừa thành quả mà các thế hệ trước để lại, chúng ta hãy nhớ đến sự hi sinh lớn lao đó của những người anh hùng dân tộc đã ngã xuống cho chúng ta có cuộc sống như ngày hôm nay. Như một sự biết ơn sâu sắc góp phần vào việc tưởng nhớ đến những người anh hùng ấy nhân dịp kỷ niệm 40 năm đại thắng mùa xuân năm 1975 chúng tôi chọn tiếp cận những trang nhật ký viết trong chiến tranh của những người lính đã từng tham gia trên chiến trường những ngày ác liệt đó là *Nhật ký Đặng Thùy Trâm* và *Mãi mãi tuổi hai mươi* của Nguyễn Văn Thạc.

1.2. Hai cuốn nhật ký đều ghi lại tương đối rõ nét cuộc sống, con người trong một giai đoạn lịch sử, giúp chúng ta hiểu thêm về cuộc chiến đấu từ góc nhìn của những người trẻ tuổi trong năm tháng chiến tranh đang diễn ra hết sức ác liệt. Những giá trị tinh thần, vẻ đẹp tâm hồn tưởng chừng như đã bị nhạt nhòa trong nhịp sống hối hả của con người hiện đại ngày nay, nhưng dường như nó vẫn luôn tồn tại, và được xã hội tôn vinh nhiều đến như thế. *Mãi mãi tuổi 20* và *Nhật ký Đặng Thùy Trâm* không chỉ cuốn hút những thế hệ từng mặc áo lính, cầm súng ra mặt trận để chiến đấu và bảo vệ tổ quốc mà nó còn thu hút

rất nhiều những người trẻ sinh ra và lớn lên sau chiến tranh, chưa từng nếm trải trận mạc, máu và lửa, mất mát và hi sinh. Lý giải cho sức lan truyền kỳ diệu và mạnh mẽ của những cuốn sách không gì khác đó là sự chân thật tự nhiên như cuộc sống vốn có, sự chân thật vốn có đó đã được thể hiện thành công trong những trang viết đầy chất lý tưởng và tình người.

1.3. Thêm vào đó, có thể thấy rằng, từ đầu thế kỷ XX đến nay văn học Việt Nam phát triển một cách nhanh chóng theo hướng đa dạng hóa. Thể kỷ nhờ đó mà cũng dần không còn xa lạ với bạn đọc. Trong dòng chảy văn học ấy, với thể loại ký, đặc biệt là nhật ký trong và sau chiến tranh, chúng tôi đặc biệt chú ý đến hai cuốn nhật ký, đó là *Nhật ký Đặng Thùy Trâm* của bác sĩ, liệt sĩ Đặng Thùy Trâm và *Mãi mãi tuổi hai mươi* của liệt sĩ Nguyễn Văn Thạc.

Hai cuốn nhật ký đều được viết bởi những người lính tham gia trong chiến tranh những năm chống Mỹ ác liệt. Mặc dù được viết trong chiến tranh, phản ánh chân thực về chiến tranh chống Mỹ nhưng nó không xuất hiện ngay trong thời điểm đó mà lại trải qua hành trình hơn 30 năm sau khi chiến tranh kết thúc mới xuất hiện và trở thành một hiện tượng đặc biệt.

Nhật ký Đặng Thùy Trâm (NXB Hội nhà văn, 2005) là cuốn nhật ký của nữ bác sĩ, liệt sĩ Đặng Thùy Trâm được chị viết trong 3 năm (từ 8/4/1968 đến 20/6/1970). Cuốn nhật ký đã theo chị khắp những năm tháng mưa bom lửa đạn ấy, ngay cả trong phút giây cuối cùng của cuộc đời mình trên chiến trường Đức Phổ - Quảng Ngãi năm 1970. Cuốn nhật ký này đã được một sĩ quan quân báo của Mỹ tên là Frederic Whitehurst (thường gọi là Fred) trân trọng lưu giữ suốt 35 năm tại gia đình trước khi công bố tại hội thảo thường niên về chiến tranh Việt Nam được tổ chức tại trung tâm Việt Nam của trường đại học Texas vào trung tuần tháng 3 năm 2005. Thực chất Fred và anh trai của mình Robert Whitehurst mong muốn thông qua cuộc hội thảo này để tìm được gia đình bác sĩ Đặng Thùy Trâm để trao lại cuốn nhật ký cho gia đình chị. Vì nghĩ không còn hi vọng tìm được gia đình bác sĩ Đặng Thùy Trâm nên hai anh em Fred đã

trao lại cuốn nhật ký cho viện lưu trữ Việt Nam Lubbock của trường đại học Texas để giữ gìn. Nhưng những nỗ lực tìm kiếm của hai anh em đã được đền đáp. Sau cuộc hội thảo đó, cuốn nhật ký đã tìm được đường về với quê hương xứ sở, với nơi nó được phôi thai và cần phải tồn tại.

Trong bức thư gửi cô em gái của Đặng Thùy Trâm ngày 29/4/2005 Fred đã viết: “Sau bao năm tìm kiếm, điều này giống như một giấc mơ về việc tìm ra gia đình cô khiến tôi bật khóc. Một người mẹ phải được biết về những ngày tháng của con gái mình. Một đất nước phải được biết về một người anh hùng như bác sĩ Đặng”[45,tr. 20].

“Tất cả những ai đã từng được chúng tôi cho đọc cuốn nhật ký đều xúc động trước những điều chị cô viết. Chúng tôi nghĩ chị không chỉ là một anh hùng của riêng ai – nghĩa là mặc dù những ký ức của chị rất quý giá với cô cũng như đối với chúng tôi, nhưng sự nghiệp của chị ấy còn rất ý nghĩa với mọi người. Những dòng chữ của chị có một sức kêu gọi tuyệt vời. Mặc dù chị ở bên kia chiến tuyến trong cuộc chiến tranh giữa chúng ta, nhưng ngay từ đầu những năm 1970, Fred và tôi đã cảm thấy chị cô vô cùng đáng ngưỡng mộ, đáng tôn kính và là một người tốt... theo một nghĩa nào đó chị là của riêng gia đình cô, nhưng theo một nghĩa rất quan trọng, chị là của tất cả chúng ta”[26,tr. 24].

Trong thư Robert, anh trai Fred, gửi mẹ của Đặng Thùy Trâm ngày 2/5/2005 có đoạn: “Và có thật chị ấy đã tốt nghiệp về chính trị cũng như đã tốt nghiệp về y khoa? Chị ấy lấy đâu ra khả năng để cảm thụ cái đẹp?... Chúng tôi muốn biết vì sao Thùy có thể kiên định đến thế, vì sao chị lại trở thành dũng cảm đến thế, bao nhiêu năm rồi chúng tôi chưa được hỏi bà những câu hỏi ấy, đó là những bài học cho tất cả chúng tôi”.

Còn cuốn nhật ký *Mãi mãi tuổi hai mươi* cũng là một cuốn nhật ký được viết trong những năm tháng chiến tranh chống Mỹ ở Việt Nam do Nguyễn Văn Thạc, sinh viên xuất sắc của khoa Toán-Cơ trường Đại học Tổng hợp Hà

Nội,viết. Anh đã từng đạt giải nhất cuộc thi học sinh giỏi văn lớp 10 toàn miền Bắc năm học 1969-1970.

Theo chủ trương chung, người thanh niên Hà thành đã từ giả trường Đại học với tương lai đầy hứa hẹn để lên đường làm nhiệm vụ của một người con đối với Tổ quốc. Anh nhập ngũ cuối năm 1971 và chỉ với chưa đầy 20 tuổi đời, 10 tháng tuổi quân, Nguyễn Văn Thạc đã anh dũng hi sinh trên chiến trường Thành Cổ - Quảng Trị. Trong những tháng ngày hành quân ra chiến trường, mặc dù gian khổ vất vả nhưng anh đã ghi chép được những điều tai nghe mắt thấy, những cảm nhận về con người, cuộc sống, chiến tranh và đặc biệt là những dự cảm về ngày 30/4/1975 trong cuốn sổ tay nhỏ của mình mang tên *Chuyện đời* mà sau này xuất bản có tên *Mãi mãi tuổi hai mươi*.

Tưởng rằng cuốn nhật ký sẽ mãi là những kỷ niệm trên đường hành quân của Thạc mà chỉ có riêng anh biết. Nhưng chiến tranh lùi xa 30 năm, gia đình liệt sĩ Nguyễn Văn Thạc đọc lại những dòng nhật ký ấy và thấy rằng nó có thể góp phần phản ánh chân thực cuộc chiến đấu anh hùng của nhân dân ta, đồng thời thấy được chân dung tinh thần của một thế hệ thanh niên giác ngộ lí tưởng Cách mạng, sẵn sàng hi sinh vì sự nghiệp giải phóng dân tộc cho nên đã gửi bản thảo cuốn nhật ký cho Nhà xuất bản Thanh Niên để in nhân dịp kỷ niệm 30 năm giải phóng miền Nam.

Khi hai cuốn nhật ký được xuất bản, đến tay công chúng, nó đã trở thành một hiện tượng văn học đặc biệt năm 2005. Không chỉ độc giả Việt Nam mà rất nhiều độc giả trên thế giới biết đến, trân trọng và ngợi ca.

Điều gì trong cuốn nhật ký của nữ bác sĩ, liệt sĩ Đặng Thùy Trâm khiến cho những người bên kia chiến tuyến nâng niu, gìn giữ suốt 35 năm? Điều gì đã khiến hai anh em Fred đau đầu muốn tìm cho bằng được gia đình bác sĩ Đặng Thùy Trâm để trao lại cuốn nhật ký như một hành động chuộc lỗi?

Và điều gì khiến *Mãi mãi tuổi hai mươi* thu hút, hấp dẫn độc giả trở thành một cuốn sách làm trăn trở thế hệ trẻ Việt Nam?

Trong khuôn khổ luận văn, chúng tôi sẽ tiến hành nghiên cứu hai cuốn nhật ký này dưới danh nghĩa những tác phẩm văn học thuộc thể ký, loại nhật ký. Thông qua đó, chúng tôi sẽ phân tích những giá trị còn mãi của chúng để trả lời cho những câu hỏi chúng tôi đã nêu ra ở trên.

Nghiên cứu *Nhật ký Đặng Thùy Trâm* và *Mãi mãi tuổi hai mươi* không chỉ là nghiên cứu hai hiện tượng riêng biệt của văn học mà thực chất, chúng tôi hi vọng có thể tái hiện lại được không khí sống, chiến đấu, lao động của thời kỳ một đi không trở lại ấy; đồng thời hiểu về lối viết của thể ký, mà cụ thể ở đây là nhật ký trong văn học Việt Nam giai đoạn 1945-1975. Từ đó, chúng tôi hi vọng sẽ đặt nền móng cho con đường nghiên cứu văn học kháng chiến chống Mỹ sau này của chính mình.

2. Lịch sử vấn đề

Như đã đề cập trong phần lý do chọn đề tài, khoảng hơn 30 năm sau thời gian tạo tác, hai cuốn nhật ký này mới được giới thiệu ra công chúng. Năm 2005 khi xuất hiện lần đầu tiên, nó đã trở thành tâm điểm chú ý của tất cả những ai yêu thích văn học. Có rất nhiều bài viết đề cập đến vấn đề này. Cuốn *Nhật ký Đặng Thùy Trâm* lần đầu tiên được xuất hiện trước công chúng là trong bài nói ở hội thảo thường niên về chiến tranh Việt Nam được tổ chức tại Trung tâm Việt Nam của trường đại học Texas – Mỹ do hai anh em Fred và Rob cung cấp. Họ đã lưu giữ cuốn nhật ký suốt hơn 30 năm để rồi những gì viết trong cuốn nhật ký thôi thúc họ, cảm hóa họ và làm cho hai anh em Fred trân trọng lưu giữ và mong muốn trả nó trở về với người chủ của cuốn nhật ký. Còn *Mãi mãi tuổi hai mươi* của Nguyễn Văn Thạc, là nhờ vào người anh trai của liệt sĩ lần người anh trai của liệt sĩ- ông Nguyễn Văn Thục-thấy rằng cuốn nhật ký có thể góp phần phản ánh thực tế chiến tranh thời kỳ chống Mỹ đồng thời góp phần làm cho thế hệ trẻ hôm nay có một cái nhìn chân thực về chiến tranh để từ đó trân trọng, nên rất cần được in ra